

Rozpoznania i szkice pedagogiczne

redakcja naukowa:
Dzierżymir Jankowski

WYDAWNICTWO
WYŻSZEJ SZKOŁY HUMANISTYCZNO-EKONOMICZNEJ
W ŁODZI

- Michalczak W. (1994), *Ocena przygotowania nauczycieli do realizacji procesu wychowania do rekreacji*, [w:] Fąk T. (red.), *Skuteczność polskiej szkoły w wychowaniu do rekreacji*, AWF, Wrocław.
- Muzyka W. (1995), *Sport i rekreacja a zachowania nauczycieli w czasie wolnym*, [w:] Czaplicki Z., Muzyka W. (red.), *Styl życia a zdrowie. Dylematy teorii i praktyki*, Polskie Towarzystwo Pedagogiczne, Olsztyn.
- Narodowy Program Zdrowia (1996–2005)*, (1996), Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej, Warszawa.
- Ostrowska A. (1997), *Prozdrowotne style życia*, „Promocja Zdrowia, Nauki Społeczne i Medycyna”, nr 10–11.
- Ostrowska A. (1997), *Styl życia a zdrowie: Bilans dekady*, [w:] Domański H., Ostrowska A., Rychard A. (red.), *Jak żyją Polacy*, PAN, Instytut Filozofii i Socjologii, Warszawa.
- Postman N. (1995), *Technopol: Triumf techniki nad kulturą*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.
- Przewęda R. (1989), *Wychowanie fizyczne*, [w:] *Raport o kulturze fizycznej w Polsce*, Wydawnictwo AWF, Warszawa.
- Przewęda R. (1999), *Promocja zdrowia przez wychowanie fizyczne*, [w:] Karski J. B. (red.), *Promocja zdrowia*, Wydawnictwo „Ignis”, Warszawa.
- Przewęda R. (red.), (1992), *Wychowanie fizyczne w Polsce*, Wydawnictwo AWF, Warszawa.
- Radzińska M. (2000), *Różne formy aktywności rekreacyjnej w procesie wychowania a własne zachowania wolnoczasowe nauczycieli wychowania fizycznego*, [w:] Kiełbasiewicz-Drozdowska I., Marcinkowski M., Siwiński W. (red.), *Interdyscyplinarne zagadnienia aktywności rekreacyjnej, sportowej i turystycznej końca XX wieku*, WSO im. Stefana Czarnieckiego, Poznań.
- Starosta W. (2001), *Aktywność ruchowa w stylu życia Polaków i społeczeństw innych krajów*, [w:] Mieczkowski T. (red.), *Dodatnie i ujemne aspekty aktywności ruchowej*, cz.1, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin.
- Ulatowski T. (1987), *Z badań nad stanem kultury fizycznej w Polsce*, Wydawnictwo AWF, Warszawa.
- Ważny Z. (1998), *System upowszechniania sportu. Główne elementy, ich funkcje i współzależność*, [w:] Charzewski J., Sozański H., Ważny Z. (red.), *System upowszechniania sportu*, AWF, Warszawa.
- Zuchora K. (1980), *Wychowanie w kulturze fizycznej*, Młodzieżowa Agencja Wydawnicza, Warszawa.
- Żukowska Z. (1999), *Założenia pedagogiki humanistycznej a przygotowanie nauczycieli do edukacji zdrowotnej i edukacji sportowej młodzieży*, [w:] Grzybowski R., Krasnopolski M., Pawlaczuk Z. (red.), *Humanistyczny wymiar edukacji nauczycieli wychowania fizycznego*, AWF, Gdańsk.

Geneza i rozwój metod oraz technik nauczania w teorii i praktyce pedagogicznej. Powstanie i rozwój metod nauczania. Aktywne metody nauczania

Wiktor W. Czeczot

W powstawaniu i rozwoju metod nauczania wydzieliła się cztery „rewolucje” (zgodnie z ideami amerykańskiego pedagoga K. Kerra), w zależności od przewagi środków nauczania.

Pierwsza rewolucja – kiedy rodzice, występując w roli nauczycieli swoich dzieci, zostali zamienieni na nauczycieli – profesjonalistów.

Druga – kiedy nastąpiła zamiana słowa ustnego na słowo pisane.

Trzecia – kiedy do nauczania zostało wprowadzone słowo drukowane.

Czwarta – kiedy do nauczania weszły automatyzacja i komputeryzacja.

Rozwój różnych metod nauczania szedł drogą wzrastającej aktywizacji działalności poznawczej przez samych uczących się. U źródeł powstawania wszystkich innych metod była metoda reprodukcyjna, zakładająca przedstawienie przez dorosłych wzorca i wielokrotne powtarzanie przedstawionych czynności przez uczących się.

W średniowiecznych szkołach uczniowie mechanicznie uczyli się na pamięć tekstów z drukowanych książek o treści religijnej. Wówczas to powstała i rozpowszechniła się metoda nauczania dogmatycznego.

W epoce odrodzenia, kiedy celem nauczania był rozwój osobowości na podstawie samodzielności i aktywności, metody nauczania (obserwacja w przyrodzie i nad przyrodą, eksperyment, doświadczenia) wspomagały rozwój zdolności umysłowych uczących się.

W tym kierunku szło dalsze opracowywanie metod nauczania przez wybitnych pedagogów różnych okresów, którzy sformułowali zasady lub wypracowali nowe metody:

- przyswojony przez uczących się materiał należy utrwalać przez powtarzanie i przy pomocy różnych ćwiczeń uczyć ich na podstawie faktów wyciągać wnioski i uogólnienia (J. A. Komeński);
- nauczanie aktywizuje się przy pomocy wzrokowych metod nauczania, uogólnienia i samodzielnych wniosków (H. G. Pestalozzi);

- werbalno-wzrokowe metody nauczania wspomagają efekt przyswojenia nauczanego materiału, co równocześnie rozwija aktywność umysłową i wychowuje (F. A. Diesterweg);
- na rozwój intelektu, uczuć i woli kierują się metody nauczania, które uczą ucznia myśleć i działać: metoda heurystyczna, praca ręczna, zajęcia praktyczne, ćwiczenia, praca z literaturą, praca samodzielna, wykorzystanie własnych doświadczeń itd. (G. Kerschenschteiner, H. Rowid, J. Dui);
- metoda aktywnej pracy występuje jako katalizator osobowości i jej potencjału twórczego (P. P. Błoński, S. T. Szacki);
- poszukiwawczo-problemowy, badawczy, praktyczny, laboratoryjny, heurystyczny sposób pracy dydaktycznej (B. W. Wsieświatski, B. W. Ignatjew, I. J. Lerner, W. F. Natali, W. Okoń, B. E. Rajkow, M. N. Skatkin, K. P. Jagodowski);
- metoda organizacji i urzeczywistnienia naukowo-poznawczej działalności; jej stymulowania i motywacji; kontroli i samokontroli (J. K. Babanski);
- aktywne metody nauczania w systemie innowacyjnego przygotowania studentów nauk humanistycznych (S. S. Kaszlew, I. I. Cyrkun).

Wgląd do historii powstania i rozwoju metod nauczania wskazuje na to, że metody nauczania to kategoria historyczna i zmieniają się one wraz ze zmianą celów i treści kształcenia.

Geneza metod nauczania świadczy o tym, że jakkolwiek by się one nie zmieniały, nie modyfikowały, nie doskonaliły, jakimi by nie były innowacjami – to zawsze pozostawało pytanie o granice ich zastosowania, wykorzystania, upowszechnienia.

Jest to istotnie proces dialektyczny, który wychodzi z założenia, iż wybór metod nauczania i zakres ich zastosowania następuje równocześnie z ustawnymi zmianami zewnętrznymi i wewnętrznymi czynników i warunków:

- prawidłowościami i zasadami nauczania;
- treścią wykształcenia i nauczania;
- metodami konkretnej nauki i odpowiednio konkretnymi przedmiotami naukowymi;
- konkretnym tematem nauczania;
- szkoleniowo-poznawczych możliwości uczących się;
- doświadczeniem pedagogów;
- stopniem ich teoretyczno-metodycznego i praktycznego przygotowania;

- możliwościami wykorzystywania określonych metod;
- możliwościami modyfikowania i odkrywania własnych, wybierania optymalnych wariantów i kombinacji metod;
- stopniem rozumienia swoich indywidualno-psychologicznych właściwości, ich charakterystyki oraz możliwości optymalnego wykorzystywania itd.

Na początku lat 80. XX wieku i w obecnym czasie, kiedy nauczanie w szerokim tego słowa pojęciu rozumiane jest jako proces pielęgnowania indywidualnego i socjalno-kulturowego doświadczenia (na podstawie koncepcyjnych idei, przedstawionych w wykładzie Rzymskiego Klubu „Nauczanie bez granic”), nauczyciele i wykładowcy poprzez system subiektywnych wzajemnych oddziaływań wzbogacają doświadczenie wiedzy i doświadczenie życiowe swych uczniów i studentów.

Wykładowca opanowuje metodę, opracowuje ją samodzielnie i jak gdyby jednoczy się z nią, stanowiąc z nią całość.

W teorii i w praktyce powstawały i powstają najróżniejsze metody nauczania i najróżniejsze ich klasyfikacje. Pojawienie się przeróżnych podejść i punktów widzenia i klasyfikacji metod nauczania świadczy nie o słabości dydaktyki lub o jakimś jej kryzysie. Świadczy to o realnej wielostronności metod nauczania, rzeczywistym procesie zróżnicowania i integracji wiedzy naukowej o tych metodach. Przy okazji dowiedziono, że metody nauczania rozpracowywano i są rozpracowywane zarówno przez uczonych, jak przez pedagogów praktyków. Takie problematyczne metody nauczania powstały w doświadczeniach pedagogów w Tatarii (Rosja), które potem uzyskały uzasadnienie w pracach dydaktyków I. J. Lerniera, A. M. Matuszki, M. I. Machmutowa, M. N. Skatki, T. I. Szamowej i innych.

W praktyce prace ze studentami w końcu XX i na początku XXI stulecia z efektem wdrażają metody aktywnego nauczania. Najbardziej wykorzystywane wśród nich są następujące:

Metoda analizy konkretnych sytuacji – kiedy powstaje sytuacja konfliktowa, którą koniecznie trzeba rozwiązać. Sytuacje te mogą być standardowe, praktyczne, eksperymentalne.

Podczas analizy konkretnych sytuacji możliwe są następujące etapy:

1. Wprowadzenie do nauczanego problemu.
2. Określenie zadania.
3. Zbiorowa praca nad zagadnieniem.
4. Zbiorowa dyskusja (mikrodyskusja).
5. Rozmowa podsumowująca.

Rozwiązanie sytuacji problemowych – kiedy naukowo-poznawcza działalność studentów maksymalnie zbliża się do rzeczywistego procesu poznania.

Wyodrębnia się trzy podstawowe rodzaje sytuacji problematycznych:

1. Sytuacje problematyczne, które powstają, kiedy studenci nie mogą oparować nowego materiału na podstawie posiadanej wiedzy.
2. Sytuacje problematyczne, które powstają w wypadku zastosowania już posiadanej wiedzy w niestandardowych sytuacjach.
3. Sytuacje problematyczne, które powstają w momencie pojawienia się przeciwności między wiedzą teoretyczną otrzymaną na zajęciach a realną praktyką.

Metoda podziału na role – nastawiona przede wszystkim na zdobywanie umiejętności przewodniczenia w kolektywie (w grupie), na rozwiązywanie problemów z podwładnymi.

Struktura wykorzystania tej metody podczas zajęć jest następująca:

1. Przedstawienie sytuacji przez odgrywających role.
2. Przedyskutowanie kwestii przyjętej przez uczestników inscenizacji.
3. Przedyskutowanie zachowań (działań) w przedstawionych sytuacjach.
4. Osądzenie inscenizacji przedstawionej przez uczestników.
5. Osądzenie inscenizacji (rozegrania ról) przez studentów – widzów.
6. Podsumowanie wyników przez pedagoga.

Metody dyskusji – jest to swobodne podzielenie się opiniami. Wykładowcy urozmaicają metody dyskusji w zależności od możliwości studentów. Jednakże niezależnie od wybranego wariantu należy przestrzegać następujących zasad:

1. Należy wysłuchać oponenta do końca, nie przerywając mu.
2. Należy postarać się wczuć w jego tok myślenia i zrozumieć go.
3. Należy zapisywać swoje opinie o punkcie widzenia oponenta.
4. Należy dokładnie i prawidłowo wyrażać swoje sądy.
5. Należy przekonać, a nie narzucać swój pogląd.
6. Jeśli popełnicie błąd, przyznajcie się – to nie przynosi wstydu i nie urazi waszej ambicji.

Metoda polemiki – zwycięstwo nad drugą stroną („przeciwnikiem”), uzasadnienie swego punktu widzenia. Uczestnicy polemiki stosują te środki i metody, które uważają za niezbędne w sporze.

Metody „okrągłego stołu” – charakteryzują się tym, że studentów można zebrać w różnych grupach zajęć naukowych:

1. Seminaria naukowe (międzyprzedmiotowe, problematyczne, tematyczne, orientacyjne, systemowe i in.).

2. Dyskusje naukowe (posługując się materiałami wykładów, wynikami zajęć praktycznych, drukowanymi publikacjami pedagogicznymi, posługując się faktami i zdarzeniami z praktyki prac studentów itd.).
3. Spotkania naukowe (z uczonymi filozofami, socjologami, ekonomistami, lekarzami, psychologami, pedagogami, przedstawicielami urzędów państwowych, społecznych organizacji, przedstawicielami różnych wyznań, pracownikami ministerstw i urzędów i in.).

Burza mózgow (*brain storming*) – szukanie w grupie alternatywnych wariantów rozwiązania problematycznej sytuacji.

Stadia ataku umysłowego:

1. Sformułowanie problemu w celu rozpatrzenia go i rozwiązania.
2. Sformowanie grup naukowych po 5 – 9 uczestników w grupie eksperymentalnej.
3. Trening intelektualny.
4. Burza mózgow (atak), kiedy trwa generowanie pomysłów i zapisywanie ich na papierze przez ekspertów (na każdą grupę przypada jeden lub dwóch ekspertów). Pomysły są przedstawiane w ciągu 1 – 2 minut. Burza mózgow kończy się, kiedy nie ma pomysłów.
5. Ocenianie i przyswajanie przez grupę ekspertów najlepszych pomysłów dla ich dalszego opracowywania.
6. Opracowanie wybranych pomysłów, które będą najbardziej efektywne, dla praktyki.
7. Informowanie o wynikach burzy mózgow, ocenianie najlepszych pomysłów, ich uzasadnienie i publiczna obrona.

Metoda korekcji osobistych wartości – wspomaga poznanie przez studentów swojej wartości i rozwoju na podstawie danych diagnostyki indywidualnych cech osobowości. Przy użyciu metody uwzględnia się:

- inicjatywność i aktywność studenta w realizacji samowychowania
- Ufność i otwartość odbioru w kontaktach pedagogicznych
- Indywidualne porady w korekcji cech osobistych.

Metoda projektów innowacyjnych – jest skierowana na rozwój u studentów niestandardowego myślenia innowacyjnego. Metoda zawiera:

1. Sformułowanie pomysłów dla zwiększenia efektywności nauczania konkretnego przedmiotu.
2. Wybór faktów i zjawisk w praktyce nauczania przedmiotu.
3. Innowacyjne rozwiązania przez studentów realnego problemu poznawczego.
4. Ekspertyza rozwiązywanego problemu.

tem (zbiór) środków i metod organizacji i kierowania naukowo-wychowawczym procesem; zbiór środków i metod użycia udowodnionych teoretycznie procesów nauczania i wychowania, pozwalających sukcesywnie realizować postawione cele kształcenia.

Szczególnie wyodrębniają się dwie strony technologii pedagogicznej: pierwsza – wykorzystanie systematycznej wiedzy dla rozwiązania zadań praktycznych; druga – wykorzystanie w procesie nauczania technicznych urządzeń (M. Clark, D. John Hokridge – Wielka Brytania; K. Czeduik, D. Finn – USA; K. Brusling – Szwecja; T. Sikamoto – Japonia; T. A. Ilina, Ł. P. Pressman, S. G. Szapowalenko – Rosja).

Technologia pedagogiczna zawiera:

1. Polecanie sposobów działalności (procesy dydaktyczne).
2. Warunki, w których ta działalność powinna być realizowana (organizowane formy nauczania).
3. Środki wykonania tej działalności (system przygotowania pedagoga do zajęć).

Żeby dokonać wyboru procesu dydaktycznego i technologii pedagogicznej używa się pojęć: algorytm funkcjonowania i algorytm kierowania.

Uogólniony system funkcjonowania algorytmu zawiera następujące etapy nauczania:

1. Orientacja (formowanie obrazu o celach i zadaniach przyswojenia przedmiotu o logicznej strukturze kursu itp.).
2. Rozumienie wybranej kolejności treści przedmiotu i odpowiednich metod sposobów nauczania.
3. Realizacja (badanie aktualnych tematów kursów, ogólnego kursu, ustalenie związków między przedmiotami i in.)
4. Kontrola i korekta.

System algorytmu zarządzania zawiera system zasad:

- Obserwacja
- Kontrola
- Korekta działalności poznawczej uczących się, aby osiągnąć przedstawiony cel.
- Wskaźniki efektywności z zajęć naukowych.

Istotne cechy współczesnych technologii pedagogicznych:

1. Technologia pedagogiczna opracowywana jest pod kątem konkretnego pedagogicznego pomysłu.
2. Technologia pedagogiczna przewiduje wspólną działalność pedagoga i uczących się z udziałem indywidualizacji i dyferencyjności.

3. Elementy technologii pedagogicznych, z jednej strony, powinny być odtwarzane przez każdego pedagoga, z drugiej – gwarantować osiągnięcie planowanych rezultatów (standard krajowy) przez wszystkich nauczających.
4. Technologia pedagogiczna powinna posiadać kryteria, wskaźniki i precyzyjność pomiarów rezultatów działalności.

Zazwyczaj podczas użycia nowych technologii pedagogicznych sporządza się technologiczne wykresy, świadczące o gotowości pedagoga do działalności innowacyjnej na czterech etapach profesjonalnego przygotowania (według W. A. Słastienina i L. S. Podymowoj):

Etap	Technologia	Stopień
Pierwszy	Treningi rozwoju osobowości. Metody aktywnego nauczania. Problematyczno-poszukiwawcze nauczanie. Znajomość innowacyjnych sytuacji.	Reproduktywny (dążenie do przyswojenia pedagogicznych nowości, satysfakcja z pedagogicznej działalności, elementy poszukiwań w realizacji pedagogicznych sytuacji, rozwój własnej osobowości).
Drugi	Problematyczno-poszukiwawcze nauczanie. Treningi samopoznania i komunikacji. Osobiście kierowane technologie nauczania. Interpretacja koncepcji autorskich, wybór metod nauczania itd. Treningi w technice pedagogicznej i technologii. Organizacja pracy samodzielnej.	Heurystyczny (stałe podejście do pedagogicznych nowości, opanowanie podstawowych elementów strukturalnych poszukiwań pedagogicznych, sformowanie refleksji i empatii, zmniejszony stopień odrzucenia nowości, otwartość pedagogicznych innowacji).
Trzeci i czwarty	Organizacyjno-działalnościowe zabawy. Refleksyjno-innowacyjna praktyka. Nauczanie autorskich koncepcji. Opracowanie programów autorskich. Praktyczna praca w innowacyjnych typach zakładów naukowych. Udział w różnorodnych formach podwyższania kwalifikacji, które są osobowo kierowane na aktywne technologie nauczania. Pracownie pedagogiczne.	Pedagogiczne przygotowanie przyjmuje całościowy metodologiczny charakter, rozwija się refleksyjno-analityczna wiedza, wysoka odpowiedzialność, twórcza aktywność.

W nauce pedagogicznej i praktyce nauczania toczy się dyskusja o wzajemnym stosunku technologii pedagogicznych i metod nauczania. W dyskusji tej wyodrębniają się następujące metody:

- technologie pedagogiczne służą konkretyzacji metodyki nauczania i wychowania;
- metody nauczania zawierają technologię pedagogiczną;
- technologia pedagogiczna i metody nauczania funkcjonują pełnoprawnie i samodzielnie;
- technologia pedagogiczna i metody nauczania są ze sobą związane i mogą przechodzić jedna w drugą;
- technologia pedagogiczna przyczynia się do efektywnego funkcjonowania aktywnych metod nauczania.

Doświadczenie wykorzystania technologii pedagogicznych

To doświadczenie jest różnorodne i wielowariantowe. Jednak większość wariantów i ich zwolenników porusza się po ciemistej drodze zamiany dwóch wzorców wykształcenia wyższego: od „wzorca wykładania” do „wzorca nauczania”, zmieniając cele swojej działalności wykładowczej.

Cel działalności wykładowcy psychopedagogicznych, a także innych dyscyplin dzisiaj polega nie na przepełnieniu studentów obfitością współczesnej informacji (oni chłoną ją sami, często pełniej niż wykładowca przy pomocy literatury, w tym i obcojęzycznej, internetu, wideozapisu itd.), a w stworzeniu warunków, środowiska, technologii, sposobów ocenienia swego samodzielnego uczenia.

Zwróćmy uwagę na niektóre warianty.

Wariant pierwszy. Wykładowcy w pracy ze studentami podczas studiowania cyklu psychopedagogicznych dyscyplin posługują się NMK (Naukowo-Metodyczne Kompleksy), przyczyniające się do realizacji współczesnych technologii procesu pedagogicznego, który opiera się na antropologicznym podejściu lub jego podstawowych ideach i sytuacjach.

Począwszy od funkcji technologii pedagogicznych w jednolitym procesie pedagogicznym (organizacyjno-aktywnej; projektowej albo prognostycznej, komunikatywnej, refleksyjnej, rozwijającej się), od zewnętrznych warunków procesu pedagogicznego (dIALOGU, pozytywności, optymizmu oceniania, refleksji, wolności wyboru, sytuacji sukcesu), stopnia rozwoju studentów i słuchaczy na podstawie prowadzonej diagnostyki pedagogicznej, wykładowcy wybierają i wykorzystują te lub inne technologie procesu pedagogicznego. (S. S. Kasz-

lew, B. W. Palczewski, G. W. Sekrutiew, A. W. Torchowa, I. I. Cyrkun, E. S. Szyłowa – Republika Białoruś).

Najbardziej efektywne wśród nich:

- technologie działalności myślowej (problemy nauczania, metaplan, warsztaty przyszłościowe, alfabet, praca z pojęciami rozwoju umysłowego);
- technologie stworzenia sprzyjającej atmosfery, ustalenia komunikacji w procesie pedagogicznym (kolorowe figury, dwanaście pytań, aliteracja nazw, nazwa i gest, zamieńmy się miejscami, dokończ zdanie);
- technologia wspólnej, twórczej zabawy (bitwa, obrona, sztafeta, wycieczka, gra z podziałem na role);
- technologia interaktywnej zabawy (cztery kąty, hotel, bukiet);
- technologia refleksu (refleksyjny krąg, refleksyjna tarcza, mini-utwór, słowo klucz, gimnastyka, gazeta-ankieta, łańcuszek życzeń, dokończ frazy, wyspa, refleksyjny ring).

Wariant drugi. Podczas studiowania humanistycznych dyscyplin wykładowcy występują jako organizatorzy sprzyjającego środowiska naukowego dla rozwoju subiektywizmu, który daje studentom możliwość:

- uczestniczenia w prognozowaniu i wyborze treści nauczania, tym samym, sprzyjając sprecyzowaniu celu, zgłębienia każdego tematu i całego kursu;
- prezentowania swoich socjalno-pedagogicznych wartości, włączając się w różnorodne rodzaje pracy z analizy porównawczej, kontrastu i oceniania różnorodnych zjawisk pedagogicznych; w prezentacji tej zachodzi sprecyzowanie i korygowanie wartości wytycznych przyszłych specjalistów;
- oceniania materiału kursu, jego wartość praktyczną i stopień swojej poznawczo-twórczej aktywności podczas jego studiowania (S. E. Hajdukiewicz – Republika Białoruś).

Wariant trzeci. Wpojenie koncepcji osobistego rozwoju i opracowanie na jej podstawie zadań i ćwiczeń stymulujących rozwój twórczy studentów (M. K. Stasiak, Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi). W celu rozwoju twórczego studentów wykorzystuje się kompleks przedmiotów szkoleniowych: filozofia, logika, psychologia, działania twórcze, etyka praktyczna, stworzenie własnego projektu, joga. Programy tych przedmiotów, oprócz przekazywania wiedzy w tradycyjnym tego słowa znaczeniu, posiadają treści, które przewidują rozwój indywidualnych talentów studentów. Modernizowane treści wszystkich nauczanych przedmiotów ukierunkowano na:

1. doskonalenie umiejętności łamania wewnętrznych barier;
2. twórcze podejście do rozwiązania problemów poznawczych;

3. rozwój indywidualnych predyspozycji do działań;
4. tworzenie nowości w sferze swojej profesjonalnej działalności.

W treści studiowanych przedmiotów zaznaczone akcenty są zmieszane z tradycyjną encyklopedyczną informacją o otaczającym świecie i działaniem na aspekt praktycznej informacji zrozumienia zastosowań pojęć naukowych. Wszystkie nauczane przedmioty w końcowym podsumowaniu dają wielokierunkową wiedzę i umiejętności, które konieczne są przy tworzeniu własnego projektu (projektowanie produktu).

Projektowanie produktu składa się z kilku powiązanych ze sobą etapów.

- określenie problemu;
- rozwiązanie problemu, tzn. opisanie oczekiwanej sytuacji – formowanie obrazu przyszłości;
- ocena posiadanych środków i niedostatków;
- projektowanie działań, które doprowadzą do praktycznej realizacji idei;
- wartość otrzymanych efektów drogą porównawczą realizowanego projektu;
- konserwacja projektu, tzn. polepszenie idei poprzez projektowanie zjawisk zaostrzających projekt;
- powtórna ocena otrzymanych rezultatów i nowy projekt udoskonalenia produktu.

Przedmiot „stworzenie własnego projektu” ukierunkowany jest na:

1. twórcze rozwiązywać problemów w osobistym i profesjonalnym znaczeniu poprzez praktyczne użycie zdobytych umiejętności;
2. przygotowanie przyszłego miejsca pracy po zakończeniu szkoły wyższej;
3. wykorzystanie nowości w celu rozszerzenia zakresu swojej autonomii.

Wariant czwarty. Metodyka wykorzystania aktywnych technologii i metod nauczania pedagogiki w wyższych szkołach pedagogicznych (S. A. Pujman, W. W. Czeczot, Białoruski Uniwersytet Państwowy). Metodyka uwzględnia określony stopień samodzielnej naukowo-poznawczej działalności studentów: reprodukcyjny, problemowy, twórczy i badawczy. W związku z tymi stopniami proponowane są odnośne technologie i metody.

Stopień naukowo-badawczej działalności studentów	Technologie i metody
Reproduktywny	<p>Testy pedagogiczne – krótkie, jednakowe dla wszystkich studentów, celem ujawnienia określonej pedagogicznej wiedzy.</p> <p>Pedagogiczne aforyzmy – krótkie, wymowne sentencje, które w skróconej formie zawierają myśl o wykształceniu, nauczaniu i wychowaniu.</p>
Problemowy	<p>Problematyczne pytania, zadania i sytuacje – naukowo-poznawcze trudności, powstające u studentów w procesie nauczania.</p> <p>Uczone debaty – dyskusja, wymiana poglądów w procesie studiowania zjawisk pedagogicznych.</p> <p>Etiudy pedagogiczne – niewielkie, zakończone, artystyczne dzieła, publicystyczne i naukowo-popularne wydawnictwa, wyrażające osobiste podejście studenta do zjawisk pedagogicznych, faktów i procesów.</p>
Twórczy	<p>Eseje – etiudy prozą, przedstawiające ogólne lub wstępne osądy o zjawiskach pedagogicznych, wyrażane w dowolnej formie.</p> <p>Naukowo-poznawcze zabawy – metody formowania u studentów zainteresowania zjawiskami pedagogicznymi.</p> <p>Krzyżówki naukowe – zadania naukowe, dające możliwość studentowi samodzielnie ocenić stopień swojego intelektualnego rozwoju w historii i teorii pedagogiki.</p> <p>Pedagogiczne kolaże – sposoby stworzenia nowych dzieł sztuki i ilustracji na podstawie wykorzystania starych książek, pism, myśli, reklam itd.</p> <p>Inscenizacje pedagogiczne – przeróbka dzieła literackiego dla teatru.</p>
Badawczy	<p>Projekt kształcący – technologia nauczania, przewidująca stworzenie przez studentów intelektualnego projektu (dokumentu) o określonym problemie (temacie).</p> <p>Pedagogiczny mini-projekt – stworzenie przez studentów intelektualnego produktu (dokumentu), niewielkiego w objętości i treści, w krótkim okresie czasu.</p> <p>Praca z pomocniczą literaturą pedagogiczną – metoda pracy przewidująca samokształcenie studenta w dziedzinie pedagogiki z wykorzystaniem encyklopedii, poradników, słowników, wideozapisu, Internetu.</p>

Bibliografia

- Kaszlew S. S. (2002), *Sowremennyje tehnologii pedagogičeskogo processa. Učebnoje posobie*, Uniwersitetskoje, Mińsk.
- Koleczenko A. K. (2001), *Encyklopedija pedagogičeskich tehnologii*, KARO, Sankt-Petersburg.
- Pujman S. F., Czeżot W. W. (2003), *Praktikum po pedagogike. Posobie*, TetraSystems, Mińsk.
- Stasiak M. K. (2000), *Twórczy i harmonijny rozwój człowieka*, Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna, Łódź.
- Stasiak M. K. (2002), *Twórczeskaja diejatelnost': teoretiko-mietodologiczeskij analiz*, Technologia, Mińsk.
- Cyrkun I. I. (2000), *Sistema innowacyonnoj podgotowki specjalistow gumanitarnej sfery*, Technologia, Mińsk.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ